

Відгук

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Надії Миколаївни Ляшової на дисертацію Ольги Олександрівни
Лученко «Професійна адаптація вчителів-початківців до роботи в
школах Японії», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти**

Актуальність дослідження. Проблема адаптації вчителів-початківців на початку власної професійної діяльності в школі є досить складним явищем. Неможливість адаптуватися до нових умов, вимог, спілкування призводить до плинності кадрів, небажання працювати у професії вчителя. Тож процес адаптації є складним, багатограним, довготривалим, що включає не лише збереження та зміну в певних умовах власних біологічних, але й соціальних функцій – здатності брати участь у практичній діяльності; створювати оптимальні умови для фізичного, духовного, професійного і соціального розвитку.

Пошук нових шляхів оптимізації початкової професійної адаптації є актуальним завданням для сучасної професійної освіти в Україні. Дисертантка актуалізує проблему дослідження та розв'язує завдання, які ставить суспільство перед науково-педагогічною громадськістю, і які затверджені на державному рівні. На цій підставі досвід із професійної адаптації в Японії викликає зацікавленість. Тож дисертаційне дослідження Лученко Ольги Олександрівни є актуальним, значущим та перспективним для теорії і методики професійної освіти. У дослідженні проаналізовано теоретичні ідеї і практичний досвід професійної адаптації вчителів-початківців Японії та виявлені особливості програм входження молодих вчителів у професію. Визначено перспективи творчого використання позитивного досвіду цієї країни в освітній галузі України.

Обґрунтованість наукових положень і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомившись з роботою Лученко О.О., зазначимо, що науковий апарат дисертації в цілому збалансований, переконливо обґрунтовано актуальність теми, визначено мету й завдання, сформульовано об'єкт, предмет і методи дослідження, окреслено її теоретико-методологічні основи, джерельну базу, наукову новизну та практичну значущість. Структура дисертації чітка і послідовна, що надала можливість глибоко розкрити тему та розв'язати поставлені дослідницькі завдання, логічно й адекватно відображає траєкторію руху представленого дослідження.

Репрезентативною й достатньою є джерельна база дисертаційної роботи, яка містить перелік (365 найменувань, із них 120 – англійською і 75 японською мовами) законодавчих актів і нормативних документів з освіти Японії, фондів бібліотек, монографій, наукових статей фахових часописів, наукових періодичних видань Японії, електронних версій періодичної преси Японії. Варто відзначити, що джерельна база дисертанткою була ретельно вивчена, проаналізована й використана для обґрунтування висновків.

Лученко О.О. упевнено оперує багатьма професійними термінами, співвідносить їх і узагальнює, вміє робити критичний і теоретичний аналіз, має свою точку зору на проблему й обґрунтовано її доводить. Робота справляє позитивне враження доказовістю і ґрунтовністю, різноплановим поглядом на проблему.

Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувачки, здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, критичність і креативність професійного мислення. У наукових пошуках дисертантка опирається на теоретичні основи професійної адаптації вчителів-початківців у Японії. Нею схарактеризовано сутність адаптації вчителя до професійної діяльності в Японії, визначено загальні проблеми дезадаптації та труднощі, які виникають у вчителів у перші роки роботи. Розглянуто в історичному аспекті

становлення та розвиток підтримки професійної адаптації вчителів-початківців, починаючи з епохи Мейдзі (1868 р.). Виділено три основні етапи розвитку системи професійної адаптації вчителів-початківців у Японії:

- етап зародження і становлення системи INSET (1872 – 1945 рр.);
- етап посилення централізації та стандартизації політики щодо програм INSET (1945 – 1988 рр.);
- етап систематизації та інституціоналізації політики проведення INSET (з 1988 р. – до теперішнього часу).

На думку авторки, кожен з них мав певний вплив на розвиток практики підтримки професійної адаптації молодих учителів у Японії на сучасному етапі. Досліджуючи сучасний стан та тенденції розвитку професійної підготовки вчителів у Японії, дисертантка зазначила два шляхи: а) педагогічна освіта в університетах; б) відкрита система отримання сертифіката викладача. Представила сучасну класифікацію учительських сертифікатів, описала процес працевлаштування на посаду вчителя в муніципальних, приватних та національних школах. Заслуговує на увагу визначені особливості підвищення кваліфікації вчителів у Японії, їхня частота й різноманітність обов'язкових програм адаптації вчителів-початківців, їх входження у професію, вимоги випробувального терміну професійного розвитку вчителів.

Уважне опрацювання наукових набутоків попередників, аналіз науково-педагогічного дискурсу та ретельне вивчення практичного досвіду дозволили авторці прийти до висновку: серед передумов, які вплинули на запровадження програм для вчителів-початківців – недостатній практичний досвід через невеликий період педагогічної практики під час навчання в університеті. Тож стажування для початківців є найдорожчою програмою, яку підтримує Міністерство освіти Японії.

Одним із важливих показників **наукової новизни** проведеного дослідження є досвід впровадження обов'язкової програми адаптації вчителів-початківців, визначення мети, завдань, змісту, методів і форм

впровадження програм входження у професію вчителів-початківців; досліджено архетипну природу наставництва, вплив традиційної культури викладання на відносини наставника і вчителя-початківця, виявлено вплив соціокультурного принципу «уті-сото» на природу педагогічного наставництва; висвітлено перспективні напрями застосування прогресивного досвіду Японії у професійній адаптації вчителів-початківців України, що полягають у підвищенні соціального статусу вчителя і престижу педагогічної професії; запровадженні системи підтримки вчителів до офіційного працевлаштування; оптимізації навчально-методичної та соціально-психологічної роботи вчителя-наставника з вчителями-початківцями; створенні сприятливого психологічного мікроклімату в педагогічному колективі; наданні можливостей для взаємодії вчителів-початківців; проведенні спільних уроків наставником і початківцем; зменшенні педагогічного навантаження наставника і початківця.

На особливу увагу заслуговує представлена дисертанткою модель системи стажування вчителів-початківців у Японії, де нею виокремлено ключові елементи обов'язкової програми стажування (с. 163).

Практичне значення дисертаційної роботи Лученко О.О. полягає у визначенні перспективних напрямів застосування позитивного досвіду Японії щодо професійної адаптації вчителів-початківців. Результати дослідження можуть бути використані працівниками закладів післядипломної освіти, факультетів підвищення кваліфікації, методичних служб різного рівня, директорами шкіл, у яких учителі розпочинають професійну діяльність, керівниками стажування та наставниками у практиці професійної підготовки вчителів-початківців України.

На позитивну оцінку заслуговують представлені в дисертаційному дослідженні Лученко О.О. додатки, які містять приклади: розподілу навчальних годин у системі навчальних семінарів з підвищення кваліфікації освітнього центру префектури Ісікава; змісту річної програми входження вчителів-початківців у професію для початкової і молодшої середньої школи,

запропонований МЕХТ; тижневого графіка для вчителя-початківця, вчителя-наставника, вчителя-предметника; змісту програми позашкільної підготовки Ради з питань освіти міста Тіба; тем програми входження у професію, яка охоплює керівництво, запропоноване освітніми центрами префектур Міядзакі та Кумамото тощо.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням, які подані в тексті дисертації. Серед позитивних сторін проведеного дослідження слід відзначити широку апробацію основних положень дисертації – 6 конференцій різного рівня, результати дослідження представлені в 16 наукових публікаціях.

У цілому, дисертаційне дослідження Лученко О.О. є внеском у теорію та методіку професійної освіти і заслуговує на позитивну оцінку. Разом з тим, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та міркування, частина яких носить дискусійний характер:

1. У дисертаційному дослідженні у п. 1.1. аналізуються поняття «професійна адаптація» та «професійна дезадаптація». Робота тільки виграла б, якщо було б здійснене кількісне порівняння професійно адаптованих вчителів-початківців та професійно неадаптованих.

2. Уважаємо, що доцільно було б у ході дослідження приділити більше уваги теоретичним основам соціальної та психологічної адаптації, оскільки у тексті дисертації вони часто фігурують на рівні з професійною.

3. Здобутки дослідження становлення і розвитку професійної адаптації варто було б представити у вигляді хронологічної таблиці, де було б послідовно зазначено етапи та форми підтримки професійної адаптації вчителів-початківців, які використовувались на кожному з них, так само як і інші важливі у контексті дисертації події.

4. Доречно було б розширити додатки і навести приклади основних положень керівництв для вчителів-початківців і наставників, які використовують в Японії.

Проте висловлені зауваження та побажання мають переважно дискусійний характер, не є принциповими та суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження. У цілому вони не знижують вагомої теоретико-практичної значущості результатів дисертаційної роботи О.О.Лученко, яка виконана на високому науково-практичному рівні.

Загальний висновок. Підсумовуючи, стверджуємо, що дисертація «Професійна адаптація вчителів-початківців до роботи в школах Японії», виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є самостійним, логічним, завершеним дослідженням актуальної проблеми; відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій (пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її авторка – Лученко Ольга Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і практики початкової
освіти
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет» (Слов'янськ)

Н. М. Ляшова

Підпис Ляшової Н.М. засвідчую:
начальник відділу кадрів ДДПУ

Є. С. Сілін